

Nr 27

Socialförsäkringsutskottets betänkande i anledning av motioner om obligatorisk begravningsförsäkring m. m.**Motionerna**

I detta betänkande behandlas

motionen 1972:23 av herrar Börjesson i Falköping (c) och Eriksson i Bäckmora (c) vari hemställs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär att förslag om allmän obligatorisk begravningsförsäkring föreläggs 1972 års riksdag;

motionen 1972:969 av fru Gradin m. fl. (s) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär utredning i syfte att lösa kostnadsfrågan för hemtransport av sjuka eller avlidna personer som befinner sig utomlands.

Yttranden över motionen 1972:969 har på utskottets begäran avgivits av riksförsäkringsverket, försäkringskasseförbundet och Svenska resebyråföreningen.

Obligatorisk begravningsförsäkring**Gällande bestämmelser m. m.**

Av redogörelsen i det följande har uppgifterna angående socialhjälp till begravning delvis hämtats ur pensionsförsäkringskommitténs slutbetänkande "Familjepensionsfrågor m. m." (SOU 1971:19).

Yrkesskadeförsäkringen

I flera utländska lagstiftningar ingår begravningshjälp som ett led i sjukförsäkringen. I vårt land inrymmer den allmänna sjukförsäkringen emellertid inte någon sådan hjälp. Bestämmelser om obligatorisk begravningshjälp finns däremot i *yrkesskadeförsäkringslagen* med avseende på dödsfall vid yrkesskada. Den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen omfattar i princip varje arbetstagar i allmän eller enskild tjänst här i landet. Begravningshjälpen vid dödsfall på grund av yrkesskada utgörs av ett belopp motsvarande 20 procent av basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring vid ingången av det år då dödsfallet inträffade. För närvarande uppgår således ersättningen till 1 420 kr. En ytterligare förmån inom den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen är livränta till efterlevande. Livränta kan utgå inte endast till efterlevande make och barn utan även till den

avlidnes fader, moder eller adoptant som till följd av dödsfallet kommer att sakna erforderligt underhåll.

Grupplivförsäkring

Under 1960-talet har på en mycket stor del av såväl den enskilda som den offentliga arbetsmarknaden i Sverige tecknats *tjänstegrupplivförsäkring* för arbetstagare. Försäkringsavgifterna erläggs av arbetsgivarna. I allmänhet berättigar försäkringen till följande förmåner. Då en arbetstagare, som fyllt 18 men ej 55 år, avlider utgår i regel ett grundbelopp om 41 000 kr. Om arbetstagaren är 55 år eller äldre reduceras beloppet. Tilläggsbelopp med högst 12 000 kr. utgår för omyndigt barn, som den avlidne efterlämnar. Numera utgår med vissa undantag samma förmån även för arbetstagare som är yngre än 18 år. För arbetstagare som saknar närstående utgår begravningshjälp med 3 000 kr. För arbetstagare som är äldre än 67 år men som kvarstår i arbetet även efter denna tidpunkt kan begravningshjälp med samma belopp utgå efter särskild prövning. Försäkringsbelopp utfaller med vissa undantag även vid arbetstagarens makes frånfälle under förutsättning att makarna har gemensamt, hemmaboende barn under 17 år. Därvid gäller, att begravningshjälp utgår med 3 000 kr. samt halvt tilläggsbelopp med 6 000 kr. för varje barn. Även arbetsgivare och dennes make eller maka har i vissa fall möjlighet att ansluta sig till den försäkring som gäller för de anställda i företaget. -- Tjänstegrupplivförsäkringar omfattar i dag ca 3,2 milj. anställda.

Vid sidan om tjänstegrupplivförsäkringar har utvecklats en vidsträckt verksamhet med *frivilliga grupplivförsäkringar* omfattande olika kategorier människor. Försäkringarna byggs upp med de mest olikartade kollektiv som bas. De kan omfatta medlemmar i en facklig organisation eller annan förening, mödrar med barn under 16 år, fastighetsägare som belånar sina hus i ett visst kreditinstitut etc. Dessa former av grupplivförsäkringar lämnar regelmässigt utrymme för medinträde för den försäkrades maka eller make. Till vissa försäkringar ansluts makar automatiskt, i andra fall fordras särskild anmälan. I sistnämnda fall uppställs krav på att en dominerande del av makarna skall vara anslutna för att försäkringen i den delen skall träda i kraft. De frivilliga grupplivförsäkringarnas skydd vid makes frånfälle är i allmänhet fullständigare än tjänstegrupplivförsäkringarnas på det sättet att förekomsten av barn inte är villkor för ersättning. -- De frivilliga grupplivförsäkringarna omfattar f. n. ca 3,6 milj. direkt försäkrade.

Begravningskassor

Det är av intresse i sammanhanget att med några siffror belysa omfattningen av den rörelse som bedrivs av begravningskassor samt av sjuk- och begravningskassor. Båda slagen är föreningar som faller under 1938 års lag om understödsföreningar. Med en understödsförening förstås en sådan förening för inbördes bistånd som avser att, utan affärsmässigt

drivande av försäkringsrörelse, idka verksamhet som faller inom personförsäkringens område.

Medlemsantalet i de båda typerna av kassor har under senare år gått ned betydligt. År 1955 utgjorde medlemsantalet i begravningskassorna ca 828 000 och i sjuk- och begravningskassorna ca 153 000 medan motsvarande siffror för år 1970 uppgick till ca 552 000 resp. 90 000. Det långt övervägande antalet personer är försäkrade i föreningar, som utger kapitalunderstöd till högre belopp än 500 kr. Medelförsäkringssumman i detta slag av föreningar uppgick år 1970 till 590 kr.

Socialhjälp till begravning

I de fall då medel saknas till begravningskostnader kan ekonomisk hjälp till dessa utgå i form av socialhjälp. Enligt uppgift i pensionsförsäkringskommitténs ovannämnda betänkande har några siffror avseende omfattningen av denna hjälp för hela landet inte stått att uppbringa. Av upplysningar som införskaffats beträffande förhållandena i Stockholms stad framgår emellertid att begravningshjälpen utgör en relativt obetydlig andel av socialhjälpverksamheten, räknat såväl i antal hjälptillfällen som i belopp. Under år 1965 utgick sålunda hjälp till begravning genom rekvisition från socialbyrå i 78 fall till en sammanlagd kostnad av 19 620 kr. Härtill kommer att av polisen rekvirerade begravningar, vars antal inte kan exakt anges men som enligt uppgift i betänkandet torde understiga den nyss angivna siffran.

I fråga om kostnaderna för begravningshjälpen kan nämnas att i Stockholms stad socialhjälp för sådant ändamål f. n. utgår med ca 700 kr. jämte vissa tillägg avseende bl. a. annonskostnader. Kostnadsnivån i Göteborg torde ligga på ca 600 kr. medan kostnaderna i Malmö varierar mellan 400 och 500 kr.

Pensionsförsäkringskommittén m. m.

I sitt slutbetänkande (SOU 1971:19) tar pensionsförsäkringskommittén bl. a. upp frågan om en allmän försäkring för begravningshjälp (s. 89–97). Kommittén konstaterar därvid att enligt dess mening behovet av en hela folket omfattande försäkring avsedd att täcka begravningskostnader inte är framträdande. Detta motiverar kommittén bl. a. med att omfattningen av grupplivförsäkringen ger vid handen att ett fullgott försäkringsskydd såvitt gäller begravningskostnader torde finnas i det övervägande antalet fall då personer avlider i aktiv ålder.

Kommittén redovisar viss statistik över antalet avlidna personer, av vilken framgår bl. a. att omkring 80 000 personer årligen avlider i Sverige. År 1969 var siffran 83 352. Av dessa var drygt 65 000 folkpensionärer (59 000 ålderspensionärer samt 6 000 änke- och förtidspensionärer), medan cirka 2 000 av de avlidna var barn under 15 år. I anslutning till dessa siffror uttalar kommittén med hänvisning till tjänstegrupplivför-

säkringarnas nuvarande utformning att frågan om behovet av en särskild försäkring för begravningshjälp i stort sett kan begränsas till gruppen ålderspensionärer samt till barn och ungdomar, som ännu inte inträtt i förvärvslivet och fått det skydd som grupplivförsäkringarna erbjuder.

Kommittén hänvisar härefter till de siffror som redovisats rörande omfattningen av den socialhjälp som utgår för begravningsändamål och framhåller att någon exakt kartläggning av denna verksamhet inte varit möjlig. Materialet ger emellertid vid handen att det är i förvånansvärt få fall som socialhjälp anlitas för begravningskostnader. Även om man därför inte får dra den slutsatsen att hjälpbehov inte förelegat när socialhjälp inte anlåtats har de inhämtade upplysningarna gett kommittén den uppfattningen, att behovet av en särskild försäkring inte är alltför framträdande. Kommittén konstaterar att det finns all anledning anta att det behov av hjälp som nu kan finnas blir mindre allteftersom fler och fler pensionärer får större belopp från den allmänna pensioneringen genom tilläggs pensioneringens tillväxt, och kommittén erinrar om att allmän pension utgår även för den månad då dödsfallet inträffat.

I betänkandet uppges vidare att av de cirka 80 000 bouppteckningar, som inregistrerades under 1967, mindre än 10 000 inte utvisade någon behållning medan omkring 50 000 upptog en behållning på mer än 10 000 kr. Kommittén uttalar vidare.

I de fall då ingen nära anhörig lever efter den avlidne kan det inte riktas någon bärande invändning mot att behållningen eller åtminstone en del därav i första hand tas i anspråk för att täcka begravningskostnaderna. I viss mån andra synpunkter träder i förgrunden när make eller annan anhörig, som delat bostad med den avlidne och även i övrigt levt i ekonomisk gemenskap med denne, lever efter. I sådana fall kan begravningskostnaderna när behållningen i boet är liten framstå som en börda.

Även med beaktande av dessa synpunkter är det emellertid enligt kommitténs uppfattning med hänsyn till det tidigare anförda icke motiverat att införa en allmän hela folket omfattande dödsfallsförsäkring. Det bör tillfogas att kostnaden vid ett försäkringsbelopp om exempelvis 1 000 kr. skulle utgöra omkring 80 milj. kr. om året. Finansieringen skulle få ske över budgeten, genom en speciell avgift eller genom en höjning av befintliga socialförsäkringsavgifter. Vid den värdering av angelägenhetsgraden av olika förslag till reformer inom den allmänna försäkringen som måste ske är frågan om en allmän dödsfallsförsäkring enligt kommitténs uppfattning åtminstone för närvarande inte så angelägen att den motiverar en kostnad av denna storlek.

Statens pris- och kartellnämnd

Inom statens pris- och kartellnämnd har verkställts en undersökning om begravningskostnader i Sverige. Undersökningen, som grundar sig på begravningsbyråernas fakturor från år 1970, visar att genomsnittspriset för ett begravningsuppdrag nämnda år var omkring 1 400 kr. exklusive kostnader för gravplats, gravsten, gravvård och förtäring i samband med begravning samt att prisvariationerna mellan olika begravningsbyråer var

betydande. En av de stora utgifterna är – framhålls det – kostnaderna för inköp av kista. Genomsnittspriset för en sådan ligger omkring 500 kr., men det finns kistor som kostar ända upp till 2 000 kr. Försäljningen av kistor och urnor är den mest lönande verksamheten för begravningsbyråerna. Det procentuella pålägget på kistor ligger genomsnittligt på 90 % av inköpspriset och i fråga om urnor på 70 %.

I undersökningen konstateras att tillkomsten av de folkrörelseägda begravningsföreningarna på ett gynnsamt sätt påverkat prissättningen i branschen. Att en begravning kan bli billigare hos begravningsföreningarna beror till viss del på att dessa ofta tillhandahåller mindre kostsamma modeller av kistor. För att ytterligare få ned kostnaderna har begravningsföreningarna under 1972 startat egen kistfabrik.

Av undersökningen framgår också att föreningarna inte anlitas i särskilt stor omfattning; 80 % av alla begravningar sköts nämligen av privata företag.

1971 års riksdag

I motion till 1971 års riksdag yrkades utredning och förslag avseende allmän försäkring för begravningskostnader. I ett av riksdagen godkänt betänkande (SfU 1971:20) avstyrkte socialförsäkringsutskottet bifall till motionen. Utskottet återopade därvid i allt väsentligt de skäl mot en allmän begravningsförsäkring som redovisats av pensionsförsäkringskommittén.

Hemtransport av sjuka eller avlidna personer från utlandet

Gällande bestämmelser

Enligt 2 kap. 9 § första stycket lagen om allmän försäkring utgår ersättning för sjukvård utom riket endast i den utsträckning Konungen föreskriver. Föreskrifter har lämnats i kungörelsen (1962:388) angående ersättning för sjukvård utom riket enligt lagen om allmän försäkring. Enligt 1 § kungörelsen kan den som är omfattad av sjukförsäkringen enligt lagen om allmän försäkring och bosatt i Sverige få viss ersättning för kostnader för läkarvård och sjukhusvård om han under tillfällig utlandsvistelse blir i behov av sådan vård. Däremot ersätts inte kostnader för resor i samband med vården. Om försäkrad insjuknat under tillfällig vistelse i utlandet och med anledning härav hemtransporterats och intagits på sjukhus här i landet, skall dock ersättning för den försäkrades resekostnader utges högst efter vad som skulle ha utgått om behovet av sjukhusvård uppkommit i den sjukes bostad i hemorten.

Som en jämförelse kan nämnas att vid återresa efter sjukhusvård inom Sverige ersätts erforderlig resekostnad, dock endast den del som överstiger 6 kr. Kostnaden för återresan får normalt inte beräknas högre än för resa till bostaden. Om behovet av sjukhusvård uppkommit vid vistelse utom det sjukvårdsområde där den försäkrade är bosatt och den

försäkrade i anledning därav vårdats på främmande sjukhus, ersätts i regel högst resekostnad tillbaka till den plats, varifrån resan till sjukhuset påbörjades. Om försäkrad efter sjukhusvård rest till bostaden och hälsotillståndet krävt dyrare färdväg än han eljest skulle ha använt, får han ersättning för de ökade resekostnaderna till bostaden.

Kungörelsen 1962:388 äger inte tillämpning beträffande sjukvård som meddelats i länder med vilka Sverige träffat överenskommelse om utgivande av ersättning för sjukvård. Sådana överenskommelser har träffats -- förutom med de nordiska länderna -- med Storbritannien och Nordirland. Utgifter för vård i sistnämnda länder ersätts -- liksom för vård i Danmark, Finland, Island och Norge -- inte av sjukförsäkringen i Sverige utan av motsvarande försäkring i det land där vården meddelats.

Utredningsarbete

I ett betänkande avgivet i maj 1966 av *statens konsumentråds sällskapsreseutredning* ("Sällskapsresor", SOU 1966:25) diskuteras för- och nackdelar med en automatisk reseförsäkring, innebärande att försäkringsskyddet är inbakat i en resas förmåner och därmed också i priset. Utredningen konstaterar att avgörande skäl talar mot en obligatorisk reseförsäkring. En sådan försäkring strider -- menar utredningen -- mot en allmän princip om valfrihet i vårt samhälle. I vart fall torde det enligt utredningens uppfattning inte finnas tillräckliga sociala skäl att låta reseförsäkringar bli obligatoriska.

Frågan om ersättning för resor utom riket har också behandlats av *1961 års sjukförsäkringsutredning* i dess slutbetänkande "Ersättning vid vissa sjukvårdande åtgärder och sjukresor" (SOU 1970:56). Utredningen framhåller (s. 50) bl. a. att det i fråga om sjukresor torde vara ytterst svårt att bedöma sambandet mellan resor och sjukvård utom riket. Bristfällig kännedom om skilda länders sjukvårdsorganisation och kommunikationsförhållanden omöjliggör i många fall prövning av skäligheten av reseersättningsanspråk. Med hänsyn till de problem försäkringskassorna skulle ställas inför finner utredningen sig inte kunna förorda rätt till kostnadsersättning enligt lagen om allmän försäkring för sjukresor i utlandet.

Även frågan om kostnader för transport av avliden berörs av sjukförsäkringsutredningen. Utredningen påpekar därvid bl. a. att det finns flera former av hjälp för täckande av kostnader i samband med dödsfall. I yrkesskadeförsäkringen ingår begravningshjälp. De på arbetsmarknaden numera vanliga grupplivförsäkringarna m. m. är också av stor betydelse i detta sammanhang. Vidare betalar vissa landsting och, i särskilda situationer, socialnämnder kostnader för transport av avliden till hemorten. Det är emellertid obestridligt att anhöriga till den avlidne i många fall får vidkännas höga utgifter för dylika hemtransporter. Den lättnad som i sådana fall kan vara befogad bör dock enligt sjukförsäkringsutredningens mening inte lämnas inom sjukförsäkringens ram.

Resegarantiutredningen har i ett i januari 1972 avlämnat betänkande "Ny resegarantilag" (stencil H 1972:1) diskuterat olika system för att ge deltagare i sällskapsresor samma skydd som de har enligt resegarantilagen men utan att olika företag var för sig ställer säkerhet för fullgörande av sina skyldigheter. Ett sådant system bygger på försäkringstanken och innebär att man skulle införa en skyldighet för varje företag som anordnar sällskapsresor att försäkra varje deltagare i en sällskapsresa mot den skada som han kunde drabbas av genom att företaget inte fullgör sina åtaganden. Utredningen tar avstånd från en sådan obligatorisk försäkringsform och motiverar detta med att den skulle kräva en ganska besvärlig administration och övervakning och att beräkningen av premiernas storlek för olika företag skulle erbjuda svårigheter. Utredningen konstaterar också att en överslagsberäkning gett vid handen att en obligatorisk försäkring skulle ställa sig förhållandevis dyr från konsumentens synpunkt jämfört med det nu tillämpade resegarantisystemet.

I en rapport i mars 1971 till Nordiska socialpolitiska kommittén har *Nordiska socialförsäkringsutskottet* föreslagit vissa ändringar i den nordiska trygghetskonventionen. I samband därmed berör utskottet också frågan om kostnader för sjuktransporter mellan de nordiska länderna. Utskottet konstaterar att ersättning för sådana kostnader i princip endast utgår såvitt angår hemtransport av dansk eller norsk medborgare, som insjuknat i annat land än hemlandet. Utskottet framhåller att det givetvis är ett önskemål att man fullföljer strävandena i riktning mot en ordning, enligt vilken den enskilde vid sjuktransport mellan de nordiska länderna inte skall behöva drabbas av sådana kostnader. En lösning av frågan skulle kunna ske efter två principiellt olika linjer, antingen så att vederbörandes hemland bekostar hemtransporten – en sådan lösning har man gått in för i Danmark och Norge – eller så att det land vari vederbörande insjuknat betalar kostnaden. Vilken av dessa linjer som bör förordas är utskottet inte berett att ta ställning till. Utskottet har kommit till den uppfattningen, att frågan inte kan lösas genom ändringar i trygghetskonventionen. En harmonisering av de olika ländernas bestämmelser i förevarande hänseende bör man enligt utskottets mening i stället söka åstadkomma genom direkta kontakter mellan de för frågan ansvariga organen i respektive länder. Avslutningsvis anför utskottet i denna fråga.

Det bör tilläggas att problemet troligen kommer att få en mera begränsad betydelse efterhand som det blir allt vanligare att man i samband med utrikes resor tecknar privat reseförsäkring. Numera förekommer också att s. k. hemförsäkringar täcker kostnader för sjuktransport. Vidare bör erinras om att i ömmande fall, när medborgare från ett nordiskt land drabbas av sjukdom under tillfällig vistelse i ett annat nordiskt land, konventionens bestämmelser i kapitel VIII om hjälp till nödställda ger möjlighet att bereda hjälp till hemtransporten.

Den ifrågavarande rapporten behandlades vid ett sammanträde i Stockholm i oktober 1972 med representanter för de nordiska sjukförsäkringsmyndigheterna.

Nordiska rådet har i en rekommendation antagen vid rådets 20:e session i februari 1972 i Helsingfors rekommenderat Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna för införande av en enhetlig nordisk ordning för sjukhjälp vid tillfällig vistelse i länder utom Norden. Rekommendationen är föranledd av ett medlemsförslag vari framhålls önskvärdheten av att resande i händelse av sjukdom i land utom Norden kan påräkna full täckning för sina sjukkostnader liksom även för eventuell hemtransport med anledning av sjukdom. Enligt förslagsställarna torde i praktiken många resande av glömska eller av ekonomiska eller andra skäl underlåta att skaffa sig ersättning för eventuella sjukvårdskostnader i samband med resan.

Remissyttrandena

Riksförsäkringsverket konstaterar att de situationer som motionärerna tagit upp många gånger kan vålla problem även av ekonomisk art. Riksförsäkringsverket anser dock att det kan ifrågasättas om en lösning bör sökas inom ramen för den allmänna försäkringen. En sådan lösning skulle bl. a. innebära att alla som inte reser utomlands måste delta i finansieringen av här avsedda förmåner. Trots att frågor som har nära anknytning till dessa problem nyligen utretts vill verket inte motsätta sig en utredning i syfte att på andra vägar lösa frågan om kostnader för hemtransport av sjuka eller avlidna personer, som befinner sig utomlands. Detta kan tänkas ske genom åläggande för researrangören, privat försäkring eller bådadera.

Försäkringskasseförbundet framhåller att det trots omfattningen av de privata reseförsäkringarna inte sällan inträffar att enskilda personer drabbas av kostnader för hemtransport vid sjukdom eller dödsfall. Förbundet anser därför en utredning avsedd att undersöka möjligheterna att undanröja detta missförhållande vara påkallad. Enligt förbundets mening ter sig en försäkringsform, där avgiften t. ex. inkluderas i priset för charterresor o. d. mindre tillfredsställande, eftersom en sådan försäkring skulle innebära att många ställdes utan skydd. Försäkringen bör i stället utformas i likhet med den danska reseförsäkringen. Denna inkluderar ersättning för merkostnader vid hemtransport i samband med sjukdom eller dödsfall och omfattar alla försäkrade. Försäkringskasseförbundet understryker önskvärdheten av att de nordiska länderna har så likartade regler som möjligt för sjukhjälp vid vistelse i länder utom Norden. En sådan enhetlighet är — menar förbundet — särskilt önskvärd då det gäller regler för sjukhjälp vid tillfällig vistelse i sådana länder bl. a. därför att resegrupperna allt oftare består av deltagare från flera nordiska länder. Ett enhetligt system skulle skapa förutsättningar för en förenklad administration.

Svenska resebyråföreningen ställer sig tveksam till behovet av en sådan utredning som aktualiserats i motionen. Enligt föreningens mening är de av motionärerna återopade tragedierna av så ringa omfattning att särskilda ingripanden inte syns motiverade. Föreningen anför vidare:

Genom de möjligheter till frivillig försäkring, som nu erbjuds av försäkringsbolagen, och genom tillkomsten av ökat skydd via hemförsäkringen har ifrågavarande olägenheter praktiskt taget helt eliminerats. Dessa försäkringskydd innebär, att om försäkrad avlider på grund av olycksfallskada eller akut sjukdom utomlands, lämnas ersättning för nödvändiga kostnader för den avlidnes hemtransport till Sverige och sådana speciella arrangemang, som är oundvikligen nödvändiga för transportens genomförande samt för nödvändiga merutgifter för medföljande medförsäkrade familjemedlemmars hemresa till Sverige. Det kan tilläggas, att genom överenskommelser mellan försäkringsbolagen och transportföretag ordnas vid försäkringsfall alla praktiska detaljer utan att exempelvis anhöriga här får taga på sig i dylika sammanhang annars ganska kännbara besvär.

Ett införande av ett obligatorium skulle medföra en dubbelförsäkring och självfallet också leda till en höjning av resans pris, vilket med hänsyn till de resenärer, vilka redan ordnat sitt skydd genom frivillig försäkring, innebär en klar orättvisa.

Fråga om komplettering av den allmänna sjukförsäkringen kan naturligtvis diskuteras, men enligt föreningens uppfattning då endast i samband med en allmän översyn i syfte att täcka alla andra områden, som till äventyrs nu faller utanför denna försäkringsform.

Utskottet

Av de förevarande motionerna tar den ena upp spörsmålet om en allmän obligatorisk begravningsförsäkring, medan den andra syftar till att lösa frågan om kostnader för hemtransport av sjuka eller avlidna personer som befinner sig utomlands.

Lagen om allmän försäkring omfattar inte rätt till ersättning för begravningskostnader. I motionen 1972:23 framhålls bl. a. att det finns en stor grupp människor speciellt bland äldre samt barn och ungdom som inte har sitt efterlevandeskydd tillfredsställande ordnat. För dessa blir det i första hand de anhöriga som får stå för de ganska betungande begravningskostnaderna.

Motionärerna anser det från flera synpunkter otillfredsställande att begravningen i de fall då denna ombesörjs av de sociala myndigheterna får prägeln av "fattigbegravning" och menar att en obligatorisk försäkring bör införas för att täcka begravningskostnader till ett belopp av förslagsvis 2 000 kr.

Av den inledningsvis lämnade redogörelsen framgår att pensionsförsäkringskommittén i ett i mars 1971 avlämnat slutbetänkande, "Familjepensionsfrågor" (SOU 1971:9) utförligt redovisat varför den anser behovet av en obligatorisk begravningsförsäkring inte vara särskilt framträdande. Kommittén har erinrat om att det övervägande antalet personer i aktiv ålder genom olika former av grupplivförsäkringar redan har ett fullgott

försäkringskydd. I fråga om ålderspensionärer har kommittén bl. a. uttalat att det behov av hjälp som nu kan finnas blir allt mindre genom de efter hand ökande förmånerna från tilläggs pensioneringen. Kommittén har också hänvisat till siffermaterial, utvisande att under 1965 begravningshjälpen i Stockholms stad utgjort en relativt obetydlig andel av socialhjälpverksamheten, räknat såväl i antal hjälptillfällen som i belopp, och till statistik över förmögenheter vilka redovisats i bouppteckningar inregistrerade under år 1967. Slutligen har kommittén pekat på att kostnaden för en allmän begravningsförsäkring vid ett försäkringsbelopp om 1 000 kr. kan beräknas uppgå till omkring 80 milj. kr. om året.

1971 års riksdag har på förslag av socialförsäkringsutskottet (SfU 1971:20) avvisat ett motionsyrkande av i huvudsak samma innebörd som det i motionen 1972:23. Utskottet har därvid i allt väsentligt anslutit sig till den bedömning av frågan som redovisats av pensionsförsäkringskommittén.

Enligt utskottets mening saknar riksdagen anledning att i år frånträda den mening riksdagen intagit 1971. Utskottet vill inte bestrida att begravningskostnader i vissa fall kan vara betungande för de efterlevande. En inom statens pris- och kartellnämnd verkställd undersökning avseende begravningsbyråernas fakturor från år 1970 utvisar sålunda att genomsnittspriset för ett begravningsuppdrag är omkring 1 400 kr. exklusive kostnader för gravplats, gravsten, gravvård och förtäring i samband med begravningen. En av de stora utgifterna är enligt undersökningen kostnaden för inköp av kista, beroende bl. a. på att begravningsbyråernas procentuella pålägg på kistor genomsnittligt ligger på 90 % av inköpspriset. I undersökningen konstateras dock att tillkomsten av begravningsföreningarna – även om dessas existens ännu inte är särskilt känd – på ett gynnsamt sätt påverkat prissättningen i branschen, till viss del beroende på att dessa föreningar ofta tillhandahåller mindre kostsamma modeller av kistor.

Med hänsyn till det anförda och då enligt utskottets uppfattning andra reformer inom den allmänna försäkringen måste anses angelägnare än införandet av en allmän begravningsförsäkring avstyrker utskottet bifall till motionen 1972:23.

Enligt kungörelsen angående ersättning för sjukvård utom riket enligt lagen om allmän försäkring kan den som är omfattad av sjukförsäkringen enligt nämnda lag och bosatt i Sverige få viss ersättning för kostnader för läkarvård och sjukhusvård om han under tillfällig utlandsvistelse blir i behov av sådan vård. Däremot ersätts i allmänhet inte kostnader för resor i samband med vården.

Motionärerna i motionen 1972:969 framhåller att den ökade frekvensen av turistresor till länder utom Norden medfört att allt fler personer insjuknar eller avlider utanför landets gränser. Med hänsyn till att kostnaderna för hemtransporten för den insjuknades eller den avlidnes anförvanter i många fall kan bli orimligt höga anser motionärerna att frågan om sådana kostnader bör utredas. En tänkbar lösning skulle enligt motionärernas uppfattning vara att man införde en obligatorisk försäk-

ring som täckte kostnaderna i samband med hemtransport från länder utom Norden av sjuka eller avlidna, en annan skulle vara att man kompletterade sjukförsäkringen så att denna omfattade ersättning för resa eller hemtransport i samband med sjukdom eller dödsfall.

Av de remissinstanser som yttrat sig över motionen ifrågasätter såväl riksförsäkringsverket som Svenska resebyråföreningen lämpligheten av att lösa frågan om kostnader för hemtransport av sjuka eller avlidna inom ramen för den allmänna försäkringen. Riksförsäkringsverket konstaterar att en sådan lösning skulle innebära att alla de som inte reser utomlands skulle tvingas att delta i finansieringen av försäkringen, medan resebyråföreningen hänvisar till de möjligheter resenärerna redan nu har att på frivillig väg skydda sig mot kostnader av den art motionerna avser. Föreningen understryker också att införandet av en obligatorisk försäkring skulle innebära att många blev dubbelförsäkrade och att priset för resan höjdes, vilket skulle innebära en klar orättvisa mot de resenärer som ordnat sitt skydd genom frivillig försäkring.

Försäkringskassförbundet anser i sitt remissvar en försäkringsform där avgiften inkluderas i priset för en charterresa mindre tillfredsställande, eftersom en sådan försäkring innebär skydd endast för en del resenärer. Försäkringen bör i stället – menar förbundet – utformas i likhet med den danska reseförsäkringen, som är allmän och inkluderar ersättning för merkostnader vid hemtransport i samband med sjukdom eller dödsfall.

Utskottet delar den av riksförsäkringsverket och Svenska resebyråföreningen framförda uppfattningen – vilken f. ö. också kommer till uttryck i 1961 års sjukförsäkringsutrednings slutbetänkande "Ersättning vid vissa sjukvårdande åtgärder och sjukresor" (SOU 1970:56) – att det knappast kan anses motiverat att låta den allmänna försäkringen omfatta ersättning för kostnader för transport av sjuka eller avlidna från utlandet. En sådan ordning skulle otvivelaktigt innebära en orättvisa mot dem som normalt inte reser utomlands.

Frågan om en obligatorisk reseförsäkring har behandlats av statens konsumentråds sällskapsreseutredning i dess betänkande "Sällskapsresor" (SOU 1966:25) och av resegarantiutredningen ("Ny resegarantilag"; stencil H 1972:1). Båda utredningarna tar klart avstånd från en sådan försäkringsform. Resegarantiutredningen, som diskuterar möjligheten att för varje företag som anordnar sällskapsresor införa en obligatorisk skyldighet att försäkra resedeltagarna mot den ekonomiska skada de kan drabbas av genom att företaget inte fullgör sina åtaganden, framhåller att en obligatorisk försäkring skulle kräva en besvärlig administration och övervakning och erbjuda svårigheter vid beräkningen av premiernas storlek för olika företag. Utredningen konstaterar också att en överslagsberäkning gett vid handen att en obligatorisk försäkring skulle ställa sig förhållandevis dyr från konsumentsynpunkt jämfört med det nu tillämpade resegarantisystemet.

Utskottet kan instämma i den av Svenska resebyråföreningen framförda uppfattningen att en obligatorisk försäkring, om den begränsas till

charterresor och liknande, skulle medföra många fall av onödig dubbel-försäkring och självfallet också leda till en höjning av resans pris till förfång för dem som redan ordnat sitt skydd genom frivillig försäkring.

Utskottet anser således att de kostnader som avses i motionen f. n. inte motiverar ett skydd inom vare sig den allmänna försäkringens eller någon annan obligatorisk försäkrings ram. Av uppgifter vilka utskottet under hand inhämtat framgår att en av svenska försäkringsbolag samägda alarmorganisation i Köpenhamn under 1971 ombesörjt hemtransport av 246 sjuka och skadade och av 82 döda. Även om dessa siffror i och för sig är höga framstår de mot bakgrunden av den svenska resandeströmmen till utlandet som relativt sett mindre betydande.

Avslutningsvis vill utskottet erinra om att Nordiska rådet i en rekommendation antagen vid rådets 20:e session i februari 1972 i Helsingfors rekommenderat Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna att införa en enhetlig nordisk ordning för sjukhjälp vid tillfällig vistelse i länder utom Norden. Enligt det medlemsförslag som legat till grund för rekommendationen är det önskvärt att en resande i händelse av sjukdom i land utom Norden kan påräkna full täckning för sina sjukkostnader liksom även för eventuell hemtransport med anledning av sjukdomen.

Utskottet avstyrker således bifall till motionen 1972:969.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

att riksdagen avslår

1. motionen 1972:23.
2. motionen 1972:969.

Stockholm den 2 november 1972

På socialförsäkringsutskottets vägnar

TORSTEN FREDRIKSSON

Närvarande: herrar Fredriksson (s), Carlsson i Vikmanshyttan* (c), Lundberg (s), Jonsson i Mora (fp), fröken Sandell (s), herrar Ringaby (m), Karlsson i Ronneby* (s), Magnusson i Nennesholm (c), Persson i Stockholm (s), fru Hävik (s), fröken Pehrsson (c), herrar Marcusson (s), Olsson i Stockholm* (vpk), fröken Bergström (fp) och herr Andersson i Ljung (m).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.